

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV ÖST RAPPORT 2007:34

ARKEOLOGISK UTREDNING, ETAPP 1 OCH 2

Schaktning för elkabel mellan Millingetorp och Tyrisfors

Västra Eneby RAÄ 8, 9, 10, 29:1, 30:1, 158:1–2, boplatser, bytomt och fossil åker
Millingetorp–Tyrisfors, Killingevid 1:26, Gräverum 2:3–4 m fl
Västra Eneby, Kisa och Horn socknar, Kinda kommun
Östergötland

Dnr 421-586-2006

Anders Kraft

UV ÖST RAPPORT 2007:34

ARKEOLOGISK UTREDNING, ETAPP 1 OCH 2

Schaktning för elkabel mellan Millingetorp och Tyrisfors

Västra Eneby RAÄ 8, 9, 10, 29:1, 30:1, 158:1–2, boplatser, bytomt och fossil åker
Millingetorp–Tyrisfors, Killingevid 1:26, Gräverum 2:3–4 m fl
Västra Eneby, Kisa och Horn socknar, Kinda kommun
Östergötland

Dnr 421-586-2006

Anders Kraft

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Öst

Roxengatan 7, 582 73 Linköping

Tel. 013-24 47 00

Fax 013-10 13 24

uvost@raa.se

www.raa.se/uv

Produktion/grafisk form Britt Lundberg

Grafik Lars Östlin

Foto Anders Kraft, Sofia Wennström

Utskrift UV Öst, Linköping 2007

Kartor ur allmänt kartmaterial, ©Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3.

© 2007 Riksantikvarieämbetet

UV Öst, Rapport 2007:34

ISSN 1404-0875

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Syfte	5
Metod	6
Resultat	7
Referenser	9
Övriga referenser	9
Administrativa uppgifter	9
Bilaga 1. Anläggningslista	10

Fig 1. Karta över Östergötland med platsen för utredningsområdena markerade.

Fig 2. Topografiska kartan med utredningsområdena markerade. Skala 1:50 000.

Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2

Schaktning för elkabel mellan Millingetorp och Tyrisfors

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Öst, har utfört en arkeologisk utredning, etapp 1 och 2, sträckan Millingetorp–Tyrisfors, öster om Kisa, Västra Eneby, Kisa och Horn socknar, Kinda kommun, Östergötland. Utredningen föranleddes av att Vattenfall Service Syd AB planerade schaktningsarbeten i samband med förläggande av ny jordkabel i området. Utredningen, etapp 1, innebar studier av arkiv och kartor, samt en fältbesiktning av kabelsträckan, som utfördes av Clas Ternström. Utredning, etapp 2, utfördes i form av sökschaktsgrävning med hjälp av grävmaskin under september månad 2006 och februari månad 2007. Ansvarig arkeolog för fält- och rapportarbetet var Anders Kraft, medverkande i fältarbetet var även Sofia Wennström. Några av de undersökta sträckorna innehöll ett fåtal anläggningar som kan knytas till kända fornlämningar, bland annat en äldre by och en fossil åkermark. Inga ytterligare undersökningar föreslås i kabelläggningens sträckning. Länsstyrelsen i Östergötlands län beslutar vidare i ärendet.

Bakgrund

Vattenfall Service Syd AB bygger om elnätet och förlägger starkströmsjordkabel i rubricerat område strax öster om Kisa. I arbetet ingår schaktarbete och förläggning av ny jordkabel längs en 20 kilometer lång sträcka. Enligt beslut från Länsstyrelsen i Östergötlands län har Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Öst, utfört en arkeologisk utredning, etapp 1 och 2, för att klargöra eventuell förekomst av fornlämning inom utredningsområdet.

Topografi och fornlämningsmiljö

Utredningssträckan är belägen vid sjön Åsundens västra sida och kännetecknas av ett småbrutet landskap dominerat av skog med ett fåtal insprängda åkrar och hagar. Jordarterna i området utgörs av morän och kalt berg på höjdområdena och lera, finmo och isälvsediment på de lägre partierna. Höjden över havet varierar kraftigt mellan 90 och 175 meter. Kabelsträckan löper i närheten av ett antal fornlämningar, till exempel gravar och gravfält (t ex Västra Eneby RAÄ 8–10), bytomter (bl a Västra Eneby RAÄ 29:1), förhistoriska boplatser (Västra Eneby RAÄ 158:1–2) och lägenhetsbebyggelse (Västra Eneby RAÄ 95, 96 och 98). Dessutom finns i området ett antal av länsstyrelsen utsedda skyddsvärda kulturmiljöer (nr 16, 19, 20 och 34, se Länsstyrelsen i Östergötlands län 1983).

Syfte

Syftet med utredningen var att klargöra huruvida lagskyddade fornlämningar eller övriga kulturlämningar berördes av arbetsföretaget. Utgångspunkten var att arbetet skulle styras så att eventuella lämningar inte berördes. Resultatet skall kunna ligga till grund för länsstyrelsens vidare bedömningar i ärendet.

Fig 3. Fastighetskarta med de schaktade områdena vid Killingevid by. Skala 1:3000.

Metod

Utredningen var indelad i två etapper. Den första innebar genomgång av kart- och arkivmaterial, där underlaget bestod av topografisk litteratur, arkeologiska rapporter och lantmäteriakter. Därefter utfördes en besiktning i fält, där synliga lämningar lokaliserades samt områden där dolda lämningar antogs kunna vara belägna. Den senare bedömningen utgick bland annat från kulturhistorisk miljö, topografi, markslag och jordart. Att lämningar kan vara dolda beror på att de synliga delarna bortodlats, eroderat, täckts över, eller saknar markering ovan mark.

Besiktningen följdes upp av utredning, etapp 2, vilket innebar sökschaktning med grävmaskin på utvalda områden. Dessa områden var belägna vid Killingevid by samt vid Granstorp och Solhaga omkring tre kilometer öster om Kisa. Sökschakten drogs strax innan själva arbetsföretaget startade. Schakten var 1–1,2 meter breda. Matjordslagret avlägsnades ned till anläggningsnivå, som efter behov rensades med handredskap. Schakt och anläggningar mättes in med hjälp av DGPS och registrerades därefter i RAÄ:s digitala informationssystem Intrasis.

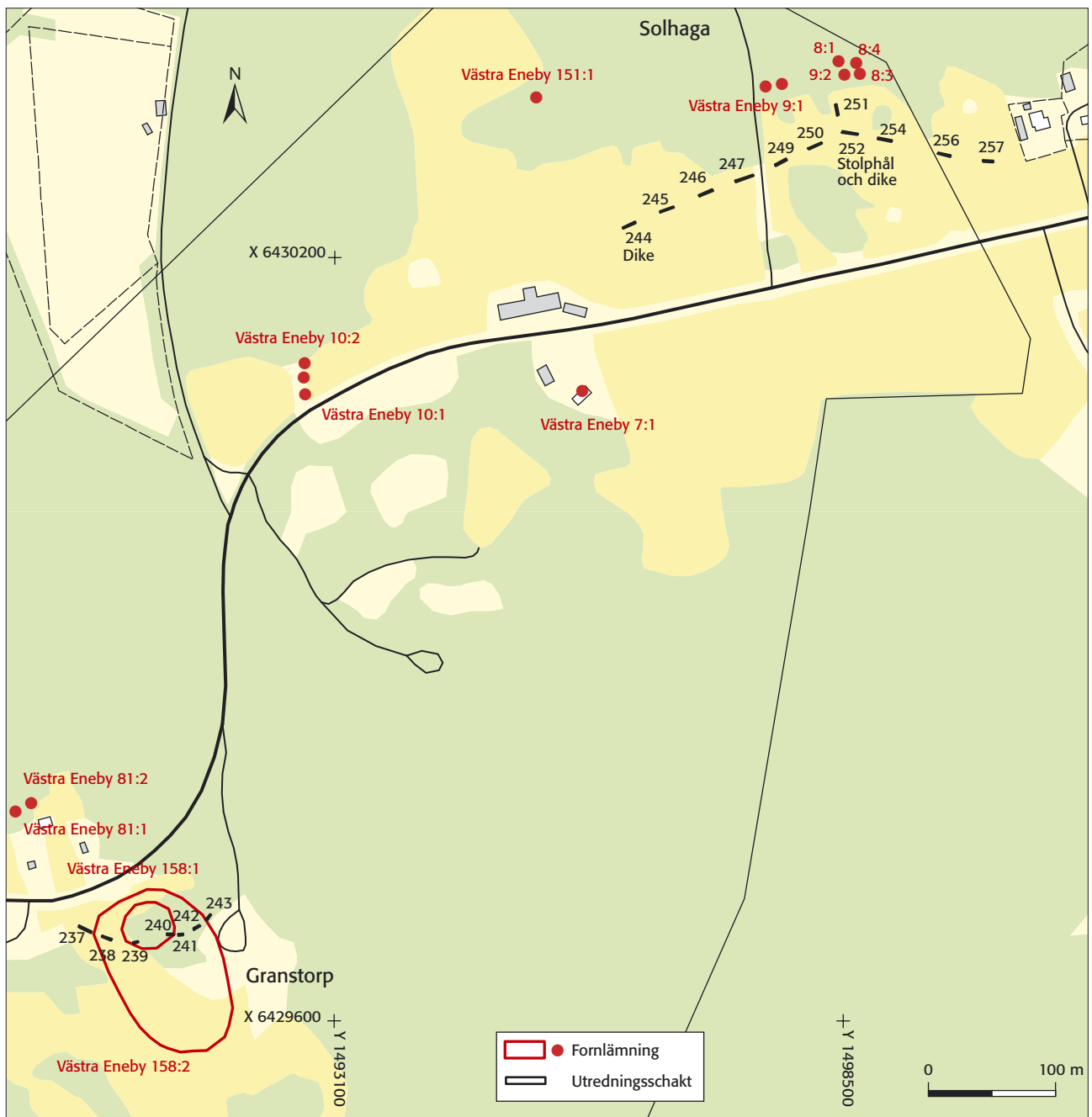

Fig 4. Fastighetskarta med de schaktade områdena vid Granstorp och Solhaga. Skala 1:5000.

Resultat

Vid platsen för Killingevid by drogs sju sökschakt öster och norr om Västra Eneby RAÄ 29:1, som är en by med profana byggnader och är bevarad till sitt läge och sin karaktär med bygata (FMIS). Totalt schaktades 205 meter (se fig 3). Matjordslagret var mellan 0,2–0,5 meter tjockt och bestod av silt. Undergrunden utgjordes av sand och silt med inslag av större sten. Två mörkfärgningar påträffades öster om byn där marken utgörs av åker. Den ena mörkfärgningen innehöll grå silt med inslag av kol och var 1x0,8 meter stor. Den andra innehöll kol, eldpåverkad rödbrun silt, bränd lera och var 0,4–0,45 meter stor.

- Anläggningarna tolkas tillhöra den registrerade bytomten (RAÄ 29:1). En mindre justering föreslås av fornlämningens begränsning i öster. De båda anläggningarna dokumenterades och togs bort varför inga vidare åtgärder föreslås.

Väster och sydväst om Västra Eneby RAÄ 30:1 (fossil åker) och strax om Killingevid by, drogs två sökschakt om totalt 38 löpmeter. I schakten observerades två lagerrester som tolkas utgöra äldre odlingslager tillhörande RAÄ 30:1. Dessa lager bestod av humös grå silt med inslag av kol och sten och var omkring 0,05–0,1 m tjockt. Marken var delvis störd, sannolikt i samband med uppförande av befintlig grusväg direkt öster om schakten.

- Odlingslagren ligger inom fornlämningens västra begränsning. Lagerresterna dokumenterades och några ytterligare åtgärder föreslås inte.

Vid Granstorp och norr om RAÄ 158:1–2, som är en boplats, drogs sju sökschakt, om totalt 43 löpmeter. Schakten drogs i sydsluttning och på en platå. Matjordslagret var 0,1–0,3 meter tjockt och bestod av sandig lera.

- Inga fornlämningar framkom inom området.

Intill Solhaga och söder om RAÄ 8, 9 och 10, som är stensättningar och stensättningsliknande lämningar, drogs elva sökschakt om totalt 120 löpmeter. Matjordslagret var omkring 0,25 meter tjockt och utgjordes av sand och lera, med en undergrund av sand, grus, lera eller morän. I schakten påträffades två diken av okänd ålder och karaktär som var omkring 0,3 meter breda och hade en fyllning av sandig lera. I fyllningen förekom enstaka skärvstenar. I ett schakt påträffades ett osäkert stolphål, 0,2 meter stort och 0,12 meter djupt. För övrigt påträffades inget av arkeologiskt intresse.

- Några vidare åtgärder föreslås inte.

Linköping i mars 2007

Anders Kraft

Fig 5 (nedan). Översiktsfoto på ett köldnupet utredningsområde vid Killingevid by (RAÄ 29:1). Foto från nordöst av Anders Kraft.

Fig 6 (ovan). Översiktsfoto på utredningsområdet vid Solhaga, strax söder om Västra Eneby RAÄ 8–10. Foto från sydöst av Sofia Wennström.

Referenser

Natur Kultur. Miljöer i Östergötland. Naturvårdsplan och kulturminnesprogram. Länsstyrelsen i Östergötlands län. 1983.

Övriga referenser

FMIS (Fornminnesregistret).

Jordartsgeologiskt digitalt kartöverlägg för Östergötland.

Administrativa uppgifter

Län: Östergötland

Landskap: Östergötland

Kommun: Kinda

Socken: Västra Eneby, Kisa, Horn

Plats: Millingetorp–Tyrisfors

Fornlämning: Västra Eneby RAÄ 8, 9, 10, 29, 30, 158

Läge: Ekonomiskt kartblad 7F 5j NÖ, 7F 5i NÖ

Undersökningens mittpunkt: X6428781 Y1497987

Koordinatsystem: RT90, 2,5 gon V

Höjdsystem: RH00

Riksantikvarieämbetet dnr: 421-586-2006

Länsstyrelsen dnr: 431-2132-06

Länsstyrelsen beslutsdatum: 2006-04-27

Projektnummer: 1520769

Intrasisprojekt: O2006031

Rapportnummer: 2007:34

Ansvarig arkeolog: Anders Kraft

Personal: Sofia Wennström, etapp 2, Clas Ternström, etapp 1

Beställare: Länsstyrelsen Östergötland

Kostnadsansvarig: Vattenfall Service Syd AB

Undersökningstid: 14 september 2006, 21 februari 2007

Undersökningsområde: 368 löpmeter

Bilaga 1. Anläggningslista

Anr	Kontext	Typ	Beskrivning
248	Schakt 243	Dike	0,3 meter brett, brunrå sandig lera i fyllningen, ej grävt.
253	Schakt 252	Osäkert stolphål	Upptäcktes i schaktvägg. Brunrå sand i fyllningen, enstaka träkol. 0,2 meter i diameter, 0,12 meter djup. Skålad bottenform.
255	Schakt 252	Dike	Nord-sydlig riktning, brunrå sandig lera i fyllningen, 0,3 meter bred.
301	Schakt 300	Odlingslager	0,05–0,1 meter tjockt, grå silt, inslag av kol.
303	Schakt 302	Odlingslager	0,05–0,1 meter tjockt, grå silt, inslag av kol.
305	Schakt 304	Mörkfärgn	Oregelbunden form, brunrå silt, inslag av kol, 1x0,8 meter stor.
307	Schakt 306	Mörkfärgn	Oregelbunden form, grå silt med inslag av kol, bränd lera. 0,4x0,45 meter stor.